

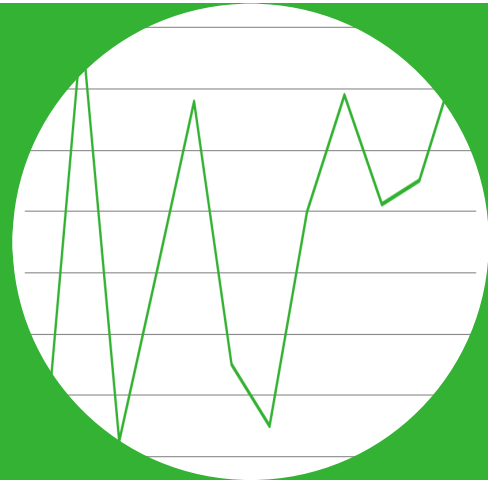
Market Outlook

Een perspectief op de middellange termijn voor de Nederlandse landbouw

Roel Jongeneel

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Elk jaar brengt de OECD-FAO in juli haar Agricultural Outlook uit. Dat biedt een vooruitblik op de wereldmarkt van landbouwproducten voor de komende jaren. Daarbij wordt rekening gehouden met ontwikkelingen in landbouw-, handels-, en energiebeleid en macro-economie. Wageningen Economic Research (voorheen LEI) draagt bij aan deze Agricultural Outlook en gebruikt die informatie in haar eigen Outlook voor de Nederlandse en Europese landbouw. Enkele highlights daarvan worden hieronder beschreven.

Hoe veranderde de wereld in 2014-2015?

Wat opvalt wanneer de recentste OECD Agricultural Outlook wordt vergeleken met die van een jaar eerder is dat de verwachte prijzen naar beneden zijn bijgesteld. Terwijl 2014 een uitzonderlijk goed landbouwjaar was (met hoge opbrengsten en goede prijzen) leidde de combinatie van een nog steeds zwakke macro-economische groei met ruime voorraden in 2015 tot lage prijzen voor landbouwproducten. Ook in 2016 is dit nog medebepalend voor het beeld. De prijs van tarwe daalde bijvoorbeeld tot het laagste niveau sinds de crisis van 2009. Na de recordoogsten in 2014 kromp de productie van landbouwgewassen in 2015, met de productie van soja als uitzondering (die groeide nog).

De matige economische ontwikkeling leidde tot een zwakke groei van de vraag naar vlees, terwijl de daling aan de kostenkant (voerkosten) voor zorgde dat de productie bleef groeien. Pluimveevlees valt op door een relatief sterke toename in de consumptie.

De zuivel heeft de laatste twee jaar te maken met een terugval in de vraagontwikkeling, terwijl de productie van belangrijke exporterende landen juist groeide. Als gevolg daarvan is er ook in Nederland sprake van forse prijsdruk en historisch lage prijzen voor melk en zuivelproducten. Met name de vraag in China daalde (de vraag naar magere melkpoeder daalde met 34% ten opzichte van 2014). Tegelijkertijd ontwikkelde de eigen zuivelproductie van China zich voorspoediger dan was ingeschat. Bij de producenten zagen we in 2015 stijgingen in de melkproductie bij Australië (+4%), de EU (+2%), Nieuw Zeeland (+5%) en de VS (+1%).

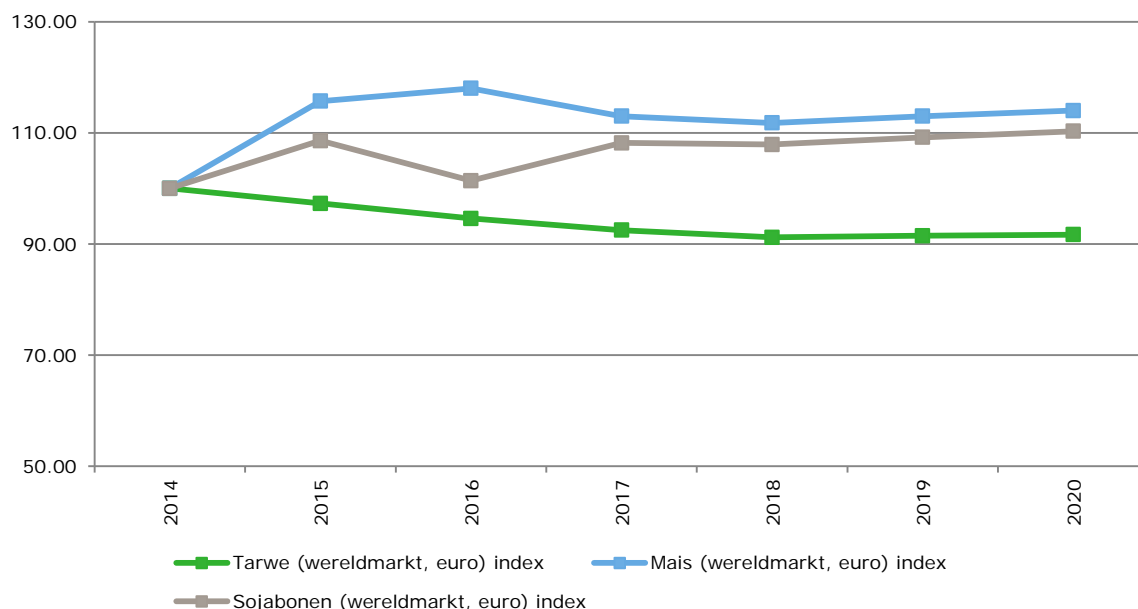
Al met al schat de OECD een meer voorzichtige prijsontwikkeling in dan eerdere jaren het geval was. Daarmee ontstaat een beeld dat voor de agrariërs in het algemeen wat somberder is dan eerder het geval was. Lage prijzen betekenen immers druk op de inkomens en verharding van de concurrentie.

Verwachte prijsontwikkeling op de wereldmarkt voor de komende jaren

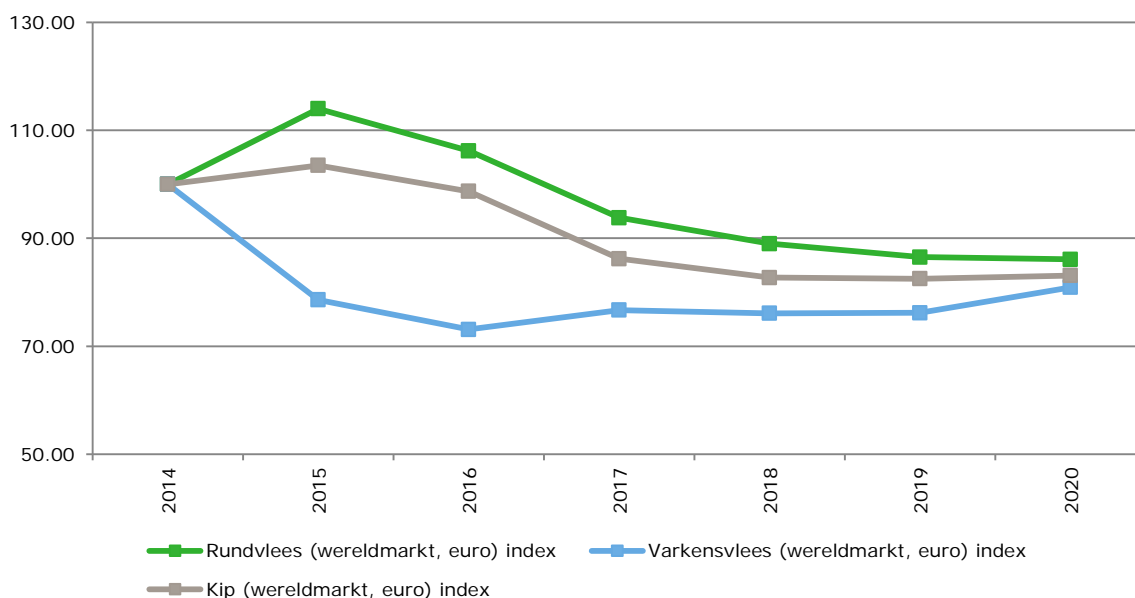
De verwachte prijsontwikkeling op de wereldmarkt (omgerekend in euro's om ze vergelijkbaar te maken voor de Europese situatie) is voor de akkerbouwproducten, vleesproducten en de zuivel weergegeven in

de onderstaande figuren. De ontwikkeling is steeds weergegeven als een index, waarbij de prijzen in 2014 op 100 zijn gesteld.¹

Wat opvalt is dat zowel voor granen als soja de prijzen in 2016 nog wat zullen dalen ten opzichte van het afgelopen jaar (zie figuur 1). Dat is ongunstig voor de akkerbouw, maar zal de voerkosten dit jaar nog laag houden. Dat is gunstig voor de kostenontwikkeling in de dierlijke sectoren. Na 2016 moet rekening worden gehouden met enige stijging van de sojaprijs en een opwaartse druk op de voerkosten.

Figuur 1. Verwachte ontwikkeling in wereldmarktprijzen voor gewassen omgerekend naar euro (index 2014=100)

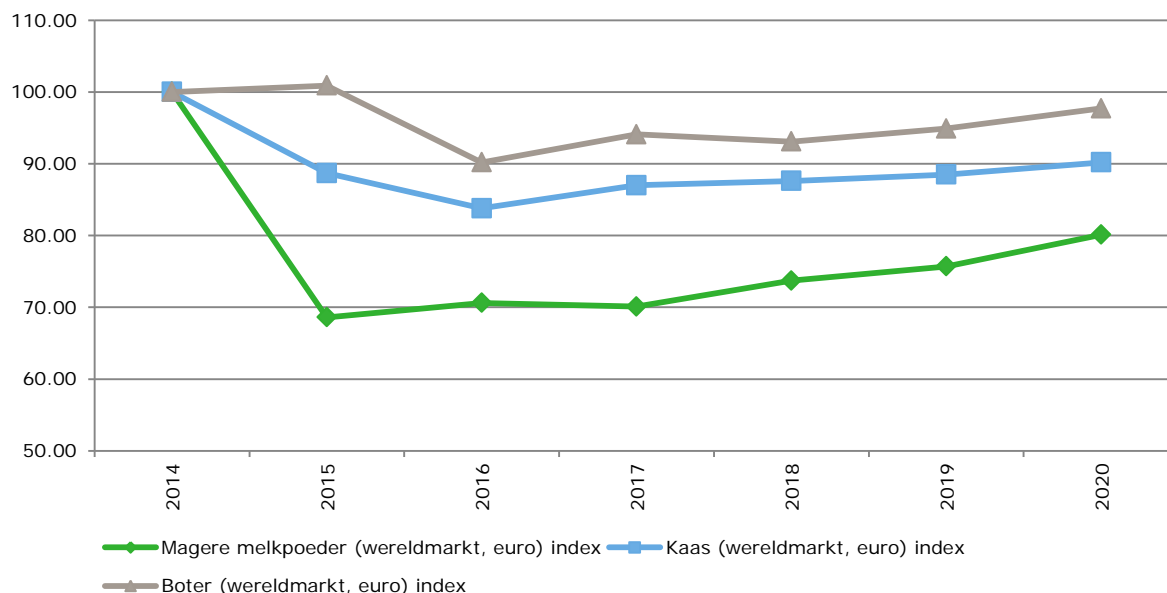
Figuur 2. Verwachte ontwikkeling in wereldmarktprijzen voor vleesproducten omgerekend naar euro (index 2014=100)

¹ Bij de interpretatie van de cijfers moet worden bedacht dat 2014 een jaar was met relatief gunstige prijzen (gemeten ten opzichte van gemiddelde prijs in periode 2010-2014) voor melk (+2%), magere melkpoeder (+10%), rundvlees (+9%), varkensvlees (+6%), terwijl de prijzen voor graan, soja, kip, kaas en boter in 2014 juist lager waren dan in de voorafgaande periode.

Zoals figuur 2 laat zien, zullen de wereldmarktprijzen voor rundvlees, varkensvlees en pluimveevlees dit jaar nog wat dalen. De prijs van varkensvlees zal daarna mogelijk iets toenemen.

De prijzen van rundvlees en pluimveevlees zullen ook daarna naar verwachting nog wat verder dalen, daarmee de relatieve concurrentiepositie van varkensvlees verder onder druk zettend.

Zoals figuur 3 laat zien, zullen de prijzen van kaas en boter dit jaar naar verwachting nog iets dalen ten opzichte van 2015. Voor magere melkpoeder lijkt het dal bereikt en wordt stabilisatie verwacht met enige stijging op de wat langere termijn. Vanaf 2017 zal naar verwachting de markt voor kaas en boter weer wat aantrekken maar erg uitgesproken is deze ontwikkeling niet.

Figuur 3. Verwachte ontwikkeling in wereldmarktprijzen voor zuivelproducten omgerekend naar euro (index 2014=100)

Perspectieven voor de Nederlandse landbouw

Na deze schets over de verwachte ontwikkelingen op de wereldmarkten rijst de vraag wat dit dan betekent voor de Nederlandse landbouw. Door de liberalisering van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) is de marktorientatie toegenomen en staat de Europese landbouw meer onder invloed van ontwikkelingen op de wereldmarkt. Voor een land als Nederland, met een sterke exportgerichte landbouw, geldt dit nog in sterkere mate. De prijsontwikkelingen op de wereldmarkt vertalen zich door naar de Nederlandse markt.

Akkerbouw

De graanprijs lijkt zich de komende jaren rond een niveau van circa 17,80 euro/100 kg te gaan ontwikkelen. Dat is beter dan het gemiddelde van de afgelopen tien jaar (gemiddeld 8% hoger). De graanproductie zal daardoor niet veel veranderen en zich redelijk stabiel ontwikkelen. De akkerbouwers zullen hun inkomen zoals gewoonlijk naar verwachting vooral met andere gewassen zoals aardappelen en suikerbieten proberen te verdienen. Wel legt dit ook een bodem onder een aantal conserventeelten.

Dierlijke productie (vlees)

Voor de varkenshouderij wordt de komende vijf jaar in de EU een kleine prijstoenname verwacht (+5%). Voor rundvlees wordt ten opzichte van 2014 een prijsdaling verwacht. Voor Nederland geldt dat vanaf 2018 de fosfaatregulering tot een tijdelijke toename van het aantal slachtingen zal leiden en dus tot extra rundvleesproductie. Dit heeft negatieve gevolgen voor de Nederlandse prijsvorming. De prijs voor rundvlees ligt, ondanks de verwachte daling ten opzichte van 2014, de komende vijf jaar toch gemiddeld 10% hoger dan het langjarig gemiddelde. De pluimveevleessector moet rekening houden met lagere prijzen en meer concurrentie.

Doordat de afgelopen jaren de rundveestapel is toegenomen, komt naar verwachting ook de rund- en kalfsvleesproductie voor de komende jaren op een wat hoger niveau te liggen. Aanpassingen in de melkveestapel als gevolg van de fosfaatregulering zal vanaf 2018 tot een (tijdelijke) extra toename van het aantal slachtingen leiden en ook tot een toename van de rundvleesproductie. Als gevolg daarvan zou er in Nederland tijdelijk wat druk op de prijzen kunnen gaan ontstaan.

Bij de varkenssector lijkt, gegeven de tegenvallende prijsontwikkeling en de hoge concurrentiedruk in de EU, de productie zich lastig te kunnen handhaven en wordt enige krimp verwacht. Bij de vleeskuikens wordt, ondanks de tegenvallende prijsontwikkeling, nog enige productiegroei verwacht terwijl bij de leg-hennen zich stabilisatie lijkt af te tekenen.

De voerprijzen zullen naar verwachting de eerstkomende jaren nog redelijk stabiel blijven. Daarna kunnen ze iets gaan stijging onder druk van oplopende mais- en sojaprijzen, maar dit zal naar verwachting in de orde van grootte van enkele procenten blijven.

Melkveehouderij

Eerder werd er al op gewezen dat wereldwijd een overaanbod is van zuivelproducten in relatie tot de zich zwak ontwikkelende vraag. Dat levert al voor het tweede achtereenvolgende jaar lage prijzen voor zuivelproducten op. Die ontwikkeling gaat ook de Nederlandse melkveehouder niet voorbij. Evenals bij de varkenshouderij, hebben veel bedrijven het moeilijk omdat ze onder hun kostprijs moeten produceren. Met name bedrijven met hoge financieringslasten (bijvoorbeeld vanwege recente uitbreidingsinvesteringen) en zij die met betrekking tot hun mestverwerking de zaken niet goed op orde hebben of met hoge mestverwerkingskosten hebben te maken, zijn extra kwetsbaar.

De melkprijs zal naar verwachting de komende jaren enig herstel tonen en gemiddeld 4% hoger uitkomen dan in 2015. Dat betekent dan dat de prijs weer op zal schuiven in de richting van de magische grens van 30 cent per liter. Dat is het goede nieuws. Het slechte nieuws is dat het herstel traag zal gaan (ook 2017 lijkt nog een moeilijk jaar te worden) en dat melkprijs de komende periode dan nog steeds achterblijft bij het langjarig gemiddelde (-5%).

De ontwikkeling van de melkproductie zal onder druk van de lage prijzen worden afgeremd. Nog belangrijker is de invloed van de implementatie van de mestwetgeving, die in 2018 naar verwachting tot een reductie van de melkveestapel zal leiden en daarmee ook een tijdelijke dip in de melkproductie zal veroorzaken. Niettemin wordt verwacht dat ook bij een restrictie op de omvang van de rundveestapel de melkproductie de komende 5 jaar (2015-2020) nog met enkele procenten zal groeien. Deze schatting, waarin een gestage toename van de melkproductie per koe is meegenomen, is wel omgeven met onzekerheden, die onder andere te maken hebben met hoe innovatief de sector zal blijken te zijn om de fosfaatefficiëntie te verbeteren.

Het EU-landbouwbeleid en het pakket aan noodmaatregelen speelt een dubbele rol met betrekking tot de crisis in de zuivel. Enerzijds worden in de EU bedrijven selectief geholpen met extra steun. Anderzijds belemmert de ondersteuning de aanpassing die nodig is vanuit een marktperspectief. De steunregeling en de vrijwillige gekoppelde steun voor melkkoeien die diverse lidstaten hebben ingevoerd leiden tot hogere productie en zetten daarmee de prijzen verder onder druk voor de niet-ondersteunde bedrijven. Terwijl enerzijds bedrijven worden geholpen wordt anderzijds de crisis mogelijk verdiept en verlengd. Wel is het vangnet operationeel en zorgt het ervoor dat de melkprijs in de EU niet onder een bepaald minimum kan zakken. Dreigt dit toch te gebeuren, dan koopt de EU magere melkpoeder op tegen de bodemprijs (van circa 21 eurocent per liter melk). Inmiddels heeft dit geleid tot de opbouw van voorraden, een fenomeen dat jaren niet is voorgekomen. De vangnetprijs is zo laag dat maar weinig boeren in de EU daarvoor kunnen produceren. De bodemprijs voorkomt daarmee niet dat melkveehouders in ernstige problemen raken.

Onzekerheden

Toekomstprojecties, waarin gerekend wordt met 'normale' omstandigheden, zijn altijd omgeven door onzekerheden en dat geldt ook voor het beeld dat hierboven is neergezet. De landbouw is heel gevoelig voor weersomstandigheden, ziekten en plagen. De instabiliteit in het klimaat heeft zeker zijn neerslag op de prijsbewegingen en maakt elk jaar weer anders dan werd gedacht. Bovendien zijn er indirect nog steeds de wisselkoers en overheidsinvloed die zich niet altijd goed laten inschatten.

Contact

Wageningen Economic Research
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
www.wur.nl/economic-research

Roel Jongeneel
Senior scientist en markt- en beleidsanalist
T +31 (0)70 335 81 76
E roel.jongeneel@wur.nl
